

מורי ומורות קבלן – היום זה הם/ן, מחר זה אנחנו!

עלון ועדת חינוך

אגודת הסטודנטיות והסטודנטים בסמינר הקיבוצים

מורי קבלן - מה זה?

מורי קבלן הם מורים שלא מועסקים בצורה ישירה ע"י משרד החינוך, אלא בצורה עקיפה ע"י העיריות ובאמצעות עמותות מתווכות. משמעות הדבר היא שהם אינם מוגנים ע"י הסכמים קיבוציים, ולכן תנאי ההעסקה שלהם פחות טובים מאלה של מורים שמועסקים ישירות ע"י משרד החינוך. כפועל יוצא מכך, תנאי העסקה האופייניים של מורות ומורי קבלן כוללים בין השאר:

- תשלום שעתי רק על שעות פרונטאליות, ללא תשלום על ישיבות צוות, על שיחות אישיות, על טיולים ועל חופשות.
- מורה קבלן מפוטר לקראת חופשת הקיץ ומועסק מחדש עם תחילת שנת הלימודים. מעבר לכך שבמשך חודשיים נשללת משכורתו, הפיטורים המחזוריים מונעים ממנו לצבור זכויות ותק.

בישראל יש מעל ל-15,000 מורי קבלן.

חירות ואורים חזקרים מהשטח

לאחרונה עלה לדיון הציבורי הנושא של ניצול עובדי הקבלן במשק הישראלי, אפילו כמעט הייתה שביתה של ההסתדרות הכללית בניסיון למגר את התופעה או לפחות את חלקה. כסטודנטים לחינוך התופעה צריכה להדאיג אותנו במיוחד, משום שמסתבר שהשיטה של העסקה קבלנית זלגה בשנים האחרונות גם למערכת החינוך. יצאנו לברר עם לילי בן עמי, מחנכת ורכזת בתיכון ע"ש זיו ומרקס בירושלים ומורה לתנ"ך, מחשבת ישראל, מגדר ומחשבים, ועם אריאל ליבמן מורה חדש ביחידה לקידום נוער בקריית מלאכי דרך תכנית היל"ה וסטודנט אצלנו במכללה, מה קרה למערכת שבקרוב רובנו נהיה חלק ממנה.

"מורות מספרות לי שהן לא ישנות בלילה מרוב חרדה לעתידן" - ראיון עם לילי בן עמי

מאת: רון גלבוץ.

לילי היא בוגרת תכנית המצוינות "רביבים" באוניברסיטה העברית בירושלים. התכנית כוללת לימודים של 4 שנים במהלכם היא עשתה תואר ראשון, תואר שני ותעודת הוראה. התכנית כוללת מלגת מחייה חודשית והתחייבות ללמד 4 שנים מקצועות יהדות במערכת החינוך הממלכתית בארץ.

מדוע בחרת בחינוך?

בחרתי להיות מורה ממקום אידאולוגי. באמצעות החינוך ניתן לקדם שינויים חברתיים. ההוראה פותחת דלת אמיתית, באמצעותה אפשר להשפיע ולקדם את החברה למקום ערכי וטוב יותר. כמורה, אני מקבלת מדי יום זכות לעמוד על במה אדירה בתוך כיתה, לחנך ולהשפיע. בשנה אני מלמדת למעלה מ-200 תלמידות ותלמידים. זו זכות ומקום אמיתי שאפשר לקדם מתוכו שינוי חברתי משמעותי.

כמורה אני מעודדת את התלמידות והתלמידים שלי להתנדב בקהילה, להנהיג ולהוביל, ללכת לתנועות נוער, לחשוב בצורה ביקורתית ולא לקבל דברים כמובנים מאליהם ועוד.

מה שונה מהותית בצורת ההעסקה שלך ממורה רגילה? איזה בעיות זה יוצר?

חשוב לי להדגיש כי אני מורה מן המניין בבי"ס ממלכתי. מחנכת. רכזת. חברת ארגון המורים. אני מועסקת ע"י אגודת רנה קסין, במקום להיות מועסקת ע"י עיריית ירושלים. במדינת ישראל, מאז ומתמיד, מורות המלמדות ביסודי וחסה"ב (ומורות חינוך מיוחד) מועסקות ע"י משרד החינוך ואילו מורות התיכונים מועסקות ע"י עיריות, רשויות מקומיות ובעלויות. מדיניות ההפרטה התרחבה במדינת ישראל לממדים מפלצתיים והגיעה גם אל לב ליבה של מערכת החינוך. עיריות ורשויות מקומיות רבות

קיבלו כל העובדות/ים מענק של 2000 ש"ח. בתוך אותו חדר המורות - היו שקיבלו והיו שלא קיבלו. נחשו מי קיבלה ומי לא? דוגמה נוספת, על לוח המודעות בחדר מורים פורסם מכרז לתפקיד סגנית מנהלת. המכרז פנה לעובדי משרד החינוך בלבד. מורה המועסקת ע"י עמותת רנה קסין ורואה את מודעת המכרז הזו מרגישה מורה "סוג ב" - ואין לכך שום סיבה מוצדקת. לאותה מורה אין שום דרך להיות מועסקת בצורה אחרת. מורות מספרות לי שהן לא ישנות בלילה מרוב חרדה לעתידן. זה משפיע על הבריאות שלהן ממש. הן פונות לארגוני המורים ואין מענה. אני עצמי, בתחילת המאבק, פניתי לארגון המורים. הגעתי עד רן ארז שסירב להכיר בבעיה. דיברתי גם עם שר החינוך, ראש עיריית ירושלים וראש מנח"י (מנהל חינוך ירושלים) על התופעה הזו. היום אף אחד

צולם ע"י: מירי שיינפלד.

במדינת ישראל אין רוצות להעסיק את המורות. ולכן משתמשות בכל מיני עמותות ו"חברות-בת" כדי להעסיק את המורות. אגודת רנה קסין זהו הגוף הכי גדול בארץ שמעסיק מורות בצורה לא ישירה (קבלנית). בכל הארץ יש למעלה מ-15,000 מורות המועסקות ע"י גופים קבלניים. בדומה לגופים אחרים המעסיקים מורות במסגרת השיטה הזו, גם ברנה קסין ההעסקה כרוכה בפגיעות משמעותיות בזכויות הסוציאליות: הלנות הכספים באופן קבוע לקרנות הפנסיה וההשתלמות (מה שגורר, בין היתר, עיכוב משמעותי ביציאה לשנת השבתון), הלנות שכר, פיטורים מדי שנה, אין תלושים לחג ועוד. בחמש השנים האחרונות אני מובילה מאבק במסגרתו אני דורשת "צדק ולא צדקה" - אני דורשת לקבל את הזכויות המגיעות לי על פי חוקי מדינת ישראל. לפני כשנתיים חברו אלי מורות ומתנדבות/ים מהמשמרת הצעירה של מפלגת העבודה ומעמותת במעגלי צדק. יחד הקמנו את "המטה להעסקה הוגנת של מורות ומורים". דרישתי מעיריית ירושלים היא להעסיק אותי ואת הקולגות שלי בצורה ישירה. דרישתי ממשרד החינוך ומהרשויות המקומיות היא לקחת אחריות מלאה על החינוך ולהעסיק את המורות בצורה ישירה.

מה זה יוצר בתוך בית הספר בחדר המורים? האם זה יוצר מעמדות בתוך חדרי המורות?

יש את המורות המועסקות ע"י העמותה ויש את המורות שהן עובדות משרד החינוך. יש מורות שיש להן בטחון תעסוקתי, שמקבלות פנסיה מדי חודש, ויש את המורות שחרדות לעתידן. בדצמבר לפני שנה, עופר עיני השיג הסכם למגזר הציבורי, במסגרתו

קרן קרב הוקמה ב-1990 על ידי איש העסקים צ'ארלס ברונפמן כמיזם פילנתרופי למתן שיעורי העשרה לתלמידים בפריפריה. ב-2003 התאגדה הקרן כעמותה ומאז היא מפעילה בשיתוף עם משרד החינוך את "תכנית קרב למעורבות בחינוך" שבמסגרתה מתקיימים שיעורי העשרה הפועלים כיום בלמעלה ממאה יישובים בארץ. הקרן מפעילה תכניות נוספות ובהן יום לימודים ארוך בגני הילדים הציבוריים. באופן רשמי, הקרן הוקמה, במטרה לספק העשרה לתלמידים מאוכלוסיות חלשות שאינן מסוגלות לממן חוגים והעשרה בכספי הורים. בפועל, תכנית קרב החלה להיכנס לבתי-ספר בעקבות הקיצוץ הגדול בתקציב החינוך וכחלק ממהלך רחב של השלמת שעות לימוד במימון הורים. כיום פועלת התכנית ביישובים מבוססים לא פחות מאשר ביישובים בלתי מבוססים. ביישובים מבוססים, כגון הרצליה ורחובות, התכנית פועלת במימון הרשות המקומית וההורים וללא כל סבסוד של הקרן עצמה. ביישובים בלתי מבוססים, חלקה של הקרן במימון גבוה יותר, ובנוסף מתקבל גם מימון של משרד החינוך. הגידול בנפח הפעילות של הקרן הביא לכך שהיא מבצעת את פעילויותיה ומעסיקה עובדים באמצעות קבלני-משנה משל עצמה: חברת "מרמנת" וחברת כוח האדם "מנפאואר". המנגנון התפעולי כולל ארבעה מנהלי תפעול אזוריים, 40 רכזים, כ-4,500 מדריכים ועובדי הדרכה וכ-50 עובדים של תכניות נוספות. המדריכים מועסקים בחוזה ארעי, בשכר נמוך ובמשך 8 חודשי עבודה בשנה. העובדים מאוגדים במסגרת "כוח לעובדים" – ארגון עובדים דמוקרטי.

המשך מעמוד קודם.

האם יש יחס שונה מהתלמידים כלפי מורי קבלן?

לא. אין יחס שונה ואין סיבה שיהיה יחס שונה. לתלמידים אין מושג מי המעסיק/ה שלנו.

איך התופעה התחילה ומה סדר הגודל שלה כיום במקום העבודה שלך? האם זו תופעה שגדלה משנה לשנה?

ברמה של ביה"ס שלי - כולו שייך לרנה קסין ולכן אפילו המזכירות ועובדי התחזוקה מועסקים ע"י רנה קסין. לכן השאלה לא רלוונטית. ברמה של עיריית ירושלים, ראש מנח"י דני בר גיורא הבטיח לי לצמצם באופן משמעותי את היקף ההעסקה באמצעות רנה קסין. בראש ובראשונה הוא מעביר את ביה"ס שלי - "זיו ומרקס" - להעסקה ישירה ע"י העירייה בשנה הבאה. זהו הישג פנטסטי שאני מאד גאה בו. כמובן שיש עוד הרבה עבודה לפנינו. ברמה הארצית - כמובן שהתופעה מתרחבת ללא הרף. עכשיו, לאחר מחאת האוהלים, המאבק שלנו צבר מינוף משמעותי ויש הרבה יותר מודעות לנושא בקרב המורות והסטודנטיות/ים להוראה. אני מכירה לא מעט מורות צעירות המתעקשות להיות מועסקות בצורה ישירה בלבד עם כניסתן למקום עבודה חדש. גם זה הישג נפלא של המאבק, שכן לפני 5 שנים זה לא היה בשיח בכלל. לא הייתה לכך מודעות. היום אני שמחה להסתכל אחורה ולהיווכח שיותר מורות מודעות לנושא ונזהרות מלפול לפח הזה שאני נפלתו לתוכו בזמנו.

צולם ע"י לילי בן-עמי בתאריך: 31.3.2011

צולם ע"י איתי קרלינסקי. בתאריך: 31.3.2011

שני הצילומים מפעולה של "המטה להעסקה הוגנת של מורות ומורים" שנערכה בישיבת מועצת עיריית ירושלים, ועדת החינוך בראשות ראש העיר ומחזיק תיק החינוך ניר ברקת.

בישיבה זו המתינו הפעילים בסבלנות ארבע שעות עד להעלאת הנושא של הפרטת החינוך וההעסקה הפוגענית של מורות על ידי עמותת רנה קסין. או אז הניפו הפעילים את השלטים והוצאו משם באופן מיידי. לישיבת מועצת החינוך הבאה הוזמנה לשאת דברים לילי בן עמי, מורה וממובילות המאבק במסגרת המטה. מהלך זה וצעדים נוספים הצליחו להוביל להישג מרשים. ביה"ס "זיו ומרקס", אשר בו מלמדת לילי בן עמי, יחדל להעסיק מורות באמצעות עמותת רנה קסין באופן סופי ואילו כלל המורות הצוות יועברו להעסקה ישירה על ידי עיריית ירושלים בשנה"ל תשע"ב.

שני הצילומים מצעדת מחאה מיכר הבימה לביתו של שר החינוך גדעון סער. סיבת המחאה: הפגנה על מצב החינוך בארץ- הפרטות, מורי קבלן, מעמד המורה ועוד. צולם ע"י ערן עוז בתאריך: 04/08/2011

"עובדת קבלן, תהיה זה מורה, או מנקה, או מרצה באוניברסיטה, מרגישה שבעולם העבודה היא לבד – אין מי שדואג לטובתה" - ראיון עם אריאל ליבמן

יובל פלטיין

אריאל בן 39, מתמטיקאי בהשכלתו, עבד 11 שנים בתור מהנדס הייטק. לפני כשנתיים הוא התחיל לחפש עיסוק נוסף, משום שהרגיש שהעבודה לא מספקת אותו.

איך הגעת לעבוד בחינוך?

כיוון שאני אוהב ללמד ואוהב להיות במחיצתם של ילדים ובני נוער, חינוך היה בחירה טבעית. בנוסף, כיוון שבני הבכור התעתד אז לעלות לכיתה א', כל מיני שאלות מהותיות בנושאי חינוך – "למה שולחים ילדים לבית הספר?", "מה הם לומדים שם?", "האם יש אלטרנטיבות?" – הפכו להיות מאוד רלוונטיות לחיי. בהתחלה חשבת לעשות חצי-חצי: לשמור על חצי משרה בהייטק ולעבוד בחצי משרה בחינוך, אבל הנסיבות הובילו אותי לעזוב לגמרי את זה הראשון, ולעסוק כל כולי בחינוך. כך שעכשיו אני משלים תעודת הוראה במתמטיקה במסלול לחינוך דמוקרטי בסמינר הקיבוצים, ובמקביל התחלתי השנה לעבוד (בתור מורה-קבלן) בתכנית היל"ה.

במה שונה צורת ההעסקה שלך מזו של מורה רגיל? איזה בעיות זה יוצר?

הייתי אומר שהשוני המהותי הוא ההבדל בין עבודה מאורגנת לכזאת שאינה מאורגנת. המורות מאוגדות בארגון עובדות שדואג לאינטרסים שלהן מול המעסיק. נכון שהתנאים של מורות במשרד החינוך רחוקים מלהיות טובים, אבל, לפחות, הם לא מחפירים כמו של מורות הקבלן. עובדת קבלן, תהיה זה מורה, או מנקה, או מרצה

באוניברסיטה, מרגישה שבעולם העבודה היא לבד – אין מי שדואג לטובתה. לכן, לפחות בעולם העבודה, היא מרגישה מנוצלת, לא בטוחה, חלשה, חסרת ערך. הייתי אומר שזו הבעיה העיקרית – הנמכה, הייתי אומר אפילו דיכוי של עובדים. כמובן שגם התוצאות המעשיות של זה גרועות: עובדות לא מרוצות, שתעזובנה בהזדמנות הראשונה שתהייה להן ובעלות מוטיבציה נמוכה לעשות את המיטב.

אריאל ליבמן
בהפגנה.
צולם ע"י:
שירה פנחס.
בתאריך:
03/11/2011

איך התופעה התחילה ומה סדר הגודל שלה כיום במקום העבודה שלך? האם זו תופעה שגדלה משנה לשנה?

תכנית היל"ה הופרטה עם הקמתה, אי-אז בשנות ה-90. בתכנית עובדות כ-1,500 מורות, ואני חושב שהמספר הזה פחות-או-יותר קבוע לאורך השנים. באופן כללי, לפי מה שאני רואה סביבי, אני חושב שמספר מורות הקבלן בישראל עולה משנה לשנה. כשאני בודק אצל חברותיי ללימודים שכבר עובדות כמורות, רבות מהן הן מורות קבלן. אם אחוז ניכר מהמורות החדשות הן כאלה, זה אומר שתופעת מורות הקבלן גדלה.

המשך ראיון מעמד קודם.

האם הייתה לך בחירה להיות מועסק ע"י גוף מתווך או לחילופין דרך משרד החינוך? מה האופציות שעומדות כיום בפני סטודנטיות/ים לחינוך שעומדות/ים להיכנס למערכת?

לא כל-כך חיפשתי משרה במשרד החינוך. רציתי לעבוד בהיל"ה: (א) כדי לעבוד עם נוער מנותק, (ב) כדי להשתתף במאבק העובדות של מורות היל"ה. לגבי שני הנושאים הרגשתי שזה המקום שאני צריך בו.

האם אתה חבר איגוד עובדים? ואם כן, כיצד האיגוד משפיע על מעמד המורים במקום העבודה?

אני חבר בוועד העובדים של מורות היל"ה. זו התארגנות חדשה, יחסית, שבימים אלה מתחילה לנהל משא ומתן עם המעסיק שלנו – החברה למתנ"סים. העובדה שהמורות הצליחו להתאגד ושההנהלה מנהלת איתנו משא ומתן זה הישג גדול, שדרש מאמץ עצום. כיוון שאנחנו רק בתחילתה של הדרך להשגת הסכם קיבוצי, ייתכן שבקרוב כלל מורות היל"ה ההשפעה עדיין קטנה, ושהן עדיין מחכות לראות מה יהיה עתיד המהלך. לגבי חברותי הפעילות בוועד אני יודע בוודאות שהפעילות עבורן מאוד מעצימה: במקום להיות פסיביות ולקבל את המציאות העגומה, הן פועלות במרץ לשינויה.

פעולה ישירה של פעילות אגודות סטודנטים מכמה מכללות: תליית שלטי נזיפה בפתחי מוסדות חינוך בתל אביב וברושלים. שמעסיקים מורי קבלן. צולם ע"י: רות ברונשטיין. בתאריך: 19.11.2011

אז מה עושים?

אם ברצונכם לנקוט עמדה ולהיות פעילים במאבק בהעסקה קבלנית של מורים, פנו ל:

יובל פלטיין, יו"ר ועדת חינוך

boobely@gmail.com 050-6733903

אם גם אתה מורה קבלן תוכל לשתף את סיפורך בפורום באתר האגודה:

<http://www.aguda-smkb.org.il/>